

Гавриченко Д.Г.

Міжнародний гуманітарний університет

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

У статті досліджено нормативно-правову базу забезпечення реформи та трансформацій сфери охорони здоров'я України. Узагальнено теоретичні підходи до класифікації законодавства в галузі охорони здоров'я (законодавство, що базується на міжнародно-правових нормах; норми національного законодавства; норми законодавства щодо визначення регіональних особливостей реагування галузі охорони здоров'я на сучасні виклики). Відповідно до ключових пріоритетів прискорення досягнення завдань цілей сталого розвитку (ЦСР), виділено стратегічні завдання та оперативні цілі досягнення міцного здоров'я і благополуччя. Визначено відповідність ЦСР Угоді про асоціацію між Україною та ЄС та запропонована система нормативно-правового забезпечення розвитку охорони здоров'я. На основі систематизації діючої нормативно-правової бази виділено міжнародний (Цілі сталого розвитку, Угода про асоціацію, Меморандум про взаєморозуміння між Україною та ЄС та ін.), національний (Національна економічна стратегія, Стратегія економічної безпеки, Стратегія із створення безбар'єрного простору, Стратегія людського розвитку, Національна стратегія у сфері прав людини та ін.) та регіональний рівні (Державна стратегія регіонального розвитку, стратегії, комплексні обласні програми, галузеві програми, обласні програми, обласні цільові соціальні програми) системи нормативно-правового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я. На основі дослідження системи нормативно-правового забезпечення розвитку охорони здоров'я в Україні виділено принципи (захист прав людини, верховенство права, належне врядування, участь громадськості, бізнесу та соціальних партнерів, інтеграція політики та управління, використання найкращих з наявних знань, принцип запобігання) та основні стратегічні вектори (розвиток, безпека, відповідальність) забезпечення високоякісної та ефективної державної політики України у сфері охорони здоров'я.

Ключові слова: охорона здоров'я, законодавча база, нормативно-правове забезпечення, програма, стратегія.

Постановка проблеми. Узгодженість та прозорість законодавчого забезпечення кожної сфери (галузі) економіки країни дозволяє швидко та ефективно приймати рішення на всіх рівнях публічного управління. Сфера охорони здоров'я – це сфера, яка зосереджена на безпеці та здоров'ї населення всієї країни, тому велика кількість законодавчих актів регулюють різні боки її розвитку. Актуальним залишається імплементація законодавчої національної бази до норм Європейського Союзу, а також інтеграція глобальних принципів сталого розвитку в сучасному нормативному полі системи охорони здоров'я України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В теорії права та публічного управління є низка підходів, які стосуються впорядкування сукупності нормативно-правових актів. І. Сенюта пропонує систематизувати закони за предметом правового регулювання і виділити групи законів [1]. О. Клименко пропонує класифікувати законодавство про охорону здоров'я за інститутами [2].

З. Гладун, розкриваючи зміст адміністративно-правових норм у сфері охорони здоров'я населення, поділяє останні за різними ознаками [3]. С. Стеценко виокремлює три критерії для класифікації джерел медичного права: юридична сила; предмет регулювання; характер правового регулювання [4]. Інші науковці Клименко П. [5], Орлова Н. [6-7], Попова Т. [7], Устимчук О. [8] розглядають загальні історичні підходи до класифікації нормативно-правового забезпечення у сфері охорони здоров'я в конкретних умовах реформування та трансформацій галузі.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація нормативно-правового забезпечення у сфері охорони здоров'я за рівнями публічного управління в умовах глобалізації та євроінтеграції України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правове регулювання системи охорони здоров'я здійснюється Конституцією України, Основами законодавства України про охорону здоров'я, Законами

України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про захист населення від інфекційних хвороб», «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення», «Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз», «Про психіатричну допомогу», «Про лікарські засоби» та іншими законодавчими актами, прийнятими відповідно до них. Так, стаття 49 Конституції України гарантує право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Конституційне право на охорону здоров'я дає змогу кожному дієздатному громадянину самостійно обирати законні шляхи і засоби для досягнення стану повного фізичного і соціального благополуччя [9].

Також право на охорону здоров'я регламентується ст. 283 Цивільного Кодексу (ЦК) України, де зазначається, що охорона здоров'я забезпечується системною діяльністю державних та інших організацій, передбаченою Конституцією України та законом. Керівними принципами задля забезпечення високоякісної та ефективної системи охорони здоров'я в Україні є: захист прав людини; верховенство права; належне врядування на всіх рівнях державного управління; участь громадськості, бізнесу та соціальних партнерів; інтеграція політики та управління; використання найкращих з наявних знань, які покладено у різні нормативні акти щодо розвитку системи охорони здоров'я України.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) класифікує законодавство, що стосується системи охорони здоров'я на основі шести компонентів: медична допомога та медичні послуги, трудові ресурси охорони здоров'я, інформаційні системи охорони здоров'я, фінансування (системи охорони здоров'я), доступ до основних лікарських засобів і медичних виробів, лідерство/управління (рис.1.) [5].

Враховуючи правоінтеграційні процеси, що відбуваються в Європі та світі, участь України у них, виділимо наступну класифікацію законодавства у сфері охорони здоров'я: законодавство, що базується на міжнародно-правових нормах (міжнародний рівень); норми національного законодавства (національний рівень); норми законодавства щодо визначення регіональних особливостей реагування галузі охорони здоров'я на сучасні виклики (регіональний рівень). Виходячи з цього, проведемо аналіз основних законодавчих нормативних актів на різних рівнях державного управління.

У межах міжнародно-правових норм, що стосуються тих чи інших питань у сфері охорони здоров'я, відносять Загальну декларацію прав людини 1948 р.; Міжнародний пакт про громадські та політичні права 1966 р.; Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р., положення Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1966 р., Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації щодо жінок 1979 р., Конвенції про права дитини 1989 р., Конвенції про права осіб з інвалідністю 2006 р.; Статут ВООЗ, Міжнародні медико-санітарні правила 2005 р., Рамкову конвенцію ВООЗ із боротьби проти тютюну 2006 р., Європейську конвенцію про захист прав людини і основних свобод 1950 р.; Європейську соціальну хартію 1996 р., Конвенцію Ради Європи про підроблення медичної продукції та подібні злочини, що загрожують охороні здоров'я, 2011 р.

Основними міжнародними документами у сфері охорони здоров'я є Алма-Атинська декларація ВООЗ з первинної медико-санітарної допомоги, Оттавська хартія зі зміцнення здоров'я, Рамкова конвенція ВООЗ боротьби проти тютюну, Міжнародні медико-санітарні правила, Політична декларація Ріо-де-Жанейро щодо соціальних детермінантів, Резолюція Генеральної Асамблеї

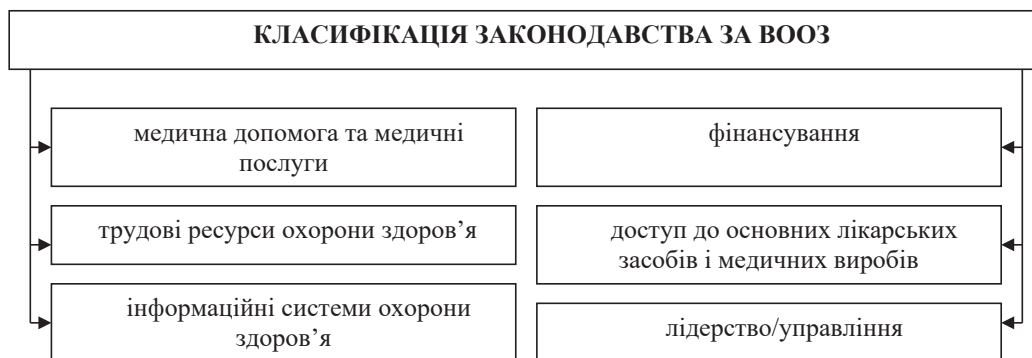

Рис. 1. Класифікація законодавства в галузі охорони здоров'я за ВООЗ

ООН з профілактики та контролю за неінфекційними хворобами, Європейський план дій з посилення потенціалу та послуг громадського здоров'я, Гельсінська заява щодо здоров'я у всіх політиках [10].

Низку статей Угоди про досягнення цілей сталого розвитку в Україні (ЦСР) сформульовано так, що їх сутність відображає принципи розвитку ефективної системи сфери охорони здоров'я. Умовно, основні напрями положень Угоди про асоціацію, що стосуються охорони здоров'я, такі: лібералізація торгівлі та питання громадського здоров'я; питання інтелектуальної власності та громадське здоров'я; регуляторна адаптація; питання співробітництва у сфері громадського здоров'я. Останній напрям (питання співробітництва у сфері громадського здоров'я) стосується законодавства України у сфері охорони здоров'я. Зокрема, це: зміцнення системи охорони здоров'я України та її потенціалу шляхом упровадження реформ, подальшого розвитку первинної медико-санітарної допомоги та навчання персоналу; попередження та контроль інфекційних хвороб; якість і безпечність субстанцій людського походження, зокрема крові, тканин і клітин; соціальні чинники, що впливають на громадське здоров'я, – тютюнопаління, алкоголізм, тощо.

В основі рамкової політики в галузі охорони здоров'я в Європі – «Здоров'я-2020», прийнятої Європейським регіональним комітетом ВООЗ в 2012 р., лежить зміцнення здоров'я та добробуту. Політика «Здоров'я-2020» орієнтована на цінності та докази, що дозволяє використовувати стратегічний підхід до досягнення цієї мети. Політика «Здоров'я-2020» представляє безліч доказів, наприклад, про соціальні детермінанти здоров'я. Вона наголошує на потребі залучення політиків, професіоналів і представників громадянського суспільства для зміцнення здоров'я та зменшення нерівностей у сфері охорони здоров'я в рамках застосування підходу залучення всього суспільства та загальноурядового підходу.

Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом ратифіковано Законом України 2020 р. № 825-ІХ «Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором і Кредитної угоди між Україною як Позичальником та Національним банком України як Агентом Позичальника та Європейським Союзом як Кредитором (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу у сумі до 1 мільярда 200 мільйонів євро)» [11-12].

Метою Меморандуму є надання доступу Україні до макрофінансової допомоги у контексті пандемії COVID-19 (у розмірі до 1,2 млрд. євро у вигляді кредиту). Вказана допомога забезпечує полегшення зовнішніх фінансових обмежень для України; поліпшення її платіжного балансу та забезпечення бюджетних потреб; посилення її позиції за валютними резервами та допомога у подоланні поточної зовнішньої та фінансової вразливостей.

Починаючи з 2014 року Європейський Союз (ЄС) та європейські фінансові інституції мобілізували безпрецедентний пакет кредитів та грантів обсягом понад 17 млрд. євро, а також запропонували у 2021 році двосторонню фінансову допомогу в рамках Інструменту сусідства, розвитку та міжнародного співробітництва (NDICI) для підтримки ключових реформ та імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, включаючи поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі. Як показує аналіз основних нормативно-правових актів України у галузі регулювання медичних послуг, її нормативно-правова база потребує оновлення, а сама система охорони здоров'я – значного перетворення у бік посилення соціальної відповідальності як суб'єкта, так і об'єкта медичного обслуговування.

До норм національного законодавства України можна віднести Національну економічну стратегію, Стратегію економічної безпеки, Стратегію із створення безбар'єрного простору, Стратегію людського розвитку, Національну стратегію у сфері прав людини та ін.

Національну економічну стратегію на період до 2030 року затверджено постановою Кабінету міністрів України (КМУ) від 03 березня 2021 №179. Вказаним документом окреслено довгострокову економічну візію, принципи і цінності, ключові напрями економічного розвитку та за кожним з 20 напрямів – стратегічні цілі, шляхи їх досягнення з урахуванням наявних і потенційних викликів і бар'єрів, а також основні завдання державної економічної політики та цільові індикатори на період до 2030 року [13].

Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року, яка визначає шляхи досягнення цілей і реалізації пріоритетів національних інтересів у сфері забезпечення економічної безпеки, затверджено Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021.

Метою вказаного документу є визначення стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого на реалізацію Стратегії національної безпеки України «Безпека людини –

безпека країни», затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392.

Відповідно до вищевказаного документу «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні. Реалізація цієї норми Конституції України – головна ціль державної політики національної безпеки» [14].

У контексті забезпечення національних економічних інтересів України реалізація Стратегії зорієнтована, зокрема, на досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722.

З метою подальшого розвитку системи громадського здоров'я, узгодження законодавства України зі світовими та європейськими стандартами у сфері протидії інфекційним та неінфекційним захворюванням у листопаді 2019 року ухвалено низку нормативно-правових документів, зокрема:

Стратегію та план заходів щодо забезпечення біологічної безпеки та біологічного захисту за принципом «Єдине здоров'я» на період до 2025 року (розпорядження КМУ від 27 листопада 2019 №1416-р). Заходи мають підвищити рівень біологічної безпеки та біологічного захисту в Україні. Пріоритетом є узгодження українського законодавства з нормами міжнародного права (передусім ЄС) у сфері біобезпеки та біозахисту [15];

Стратегію та план заходів щодо розвитку імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб. Заходи мають підвищити прихильність населення до вакцинації, посилити ефективність системи нагляду за інфекційними захворюваннями та сприяти збільшенню показників охоплення щепленнями (розпорядження КМУ від 27 листопада 2019 № 1402-р) [16];

Державну стратегію протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року, яка сприятиме подоланню епідемій ВІЛ/СНІДу, туберкульозу та вірусних гепатитів В та С (розпорядження КМУ від 27 листопада 2019 № 1415-р) [17].

Наказом МОЗ України затверджено «Дорожню карту з впровадження вакцин від гострої респіраторної хвороби COVID-19, проведення масової вакцинації у відповідь на пандемію COVID-19 в Україні в 2021-2022 роках». Основним завданням Дорожньої карти з вакцинації протягом 2021-2022 років є охоплення вакцинацією проти коронавірусної хвороби COVID-19 щонайменше 50% населення України (20,9 млрд. громадян). Водночас, впровадження програми з вакцинації значною мірою залежить від доступності вакцин.

У сфері охорони здоров'я поширені документи щодо регіонального розвитку охорони здоров'я. До нормативно-законодавчої бази, яка розробляється та затверджується безпосередньо на рівні регіонів, відносяться: стратегії, комплексні обласні програми, галузеві програми, обласні програми, обласні цільові соціальні програми та ін.

Механізм виконання програм передбачає, зокрема, реалізацію заходів щодо централізованого планування витрат на засадах програмно-цільового підходу з метою розвитку медичного обслуговування пацієнтів в умовах спеціалізованих закладів охорони здоров'я третинного рівня та закладів охорони здоров'я обласного значення (комунальних некомерційних підприємств), закладів вторинного та первинного рівнів за умови їхньої взаємодії із медичними закладами вищої освіти та науково-дослідними інститутами Національної академії наук України на засадах поступового створення в регіонах «єдиного медичного простору».

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки затверджена постановою КМУ від 5 серпня 2020 № 695 [18] та розроблена на виконання Указу Президента України від 20 вересня 2019 №713«Про невідкладні заходи щодо забезпечення економічного зростання, стимулювання розвитку регіонів та запобігання корупції» [19], відповідно до Закону України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 № 156-VIII [20] постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року «Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів» [21].

Систематизація нормативно-правового забезпечення розвитку охорони здоров'я, яке включає три рівні (міжнародний, національний, регіональний), представлений на рис. 2. Реалізація зазначених положень надасть змогу реалізувати цілі сталого розвитку України та прискорить її шлях до Європейського Союзу.

Висновки. Функціонування та подальший розвиток нормативно-правового механізму забезпечення сфери охорони здоров'я залежить від дієвих інститутів в цієї сфері та виконання зобов'язань всіх зацікавлених осіб. А також, подальший розвиток сфери охорони здоров'я залежить від скорішого подолання наслідків війни та загроз від інфекційних та інших захворювань, збалансованої співпраці міжнародних на українських інституцій на всіх рівнях публічного управління.

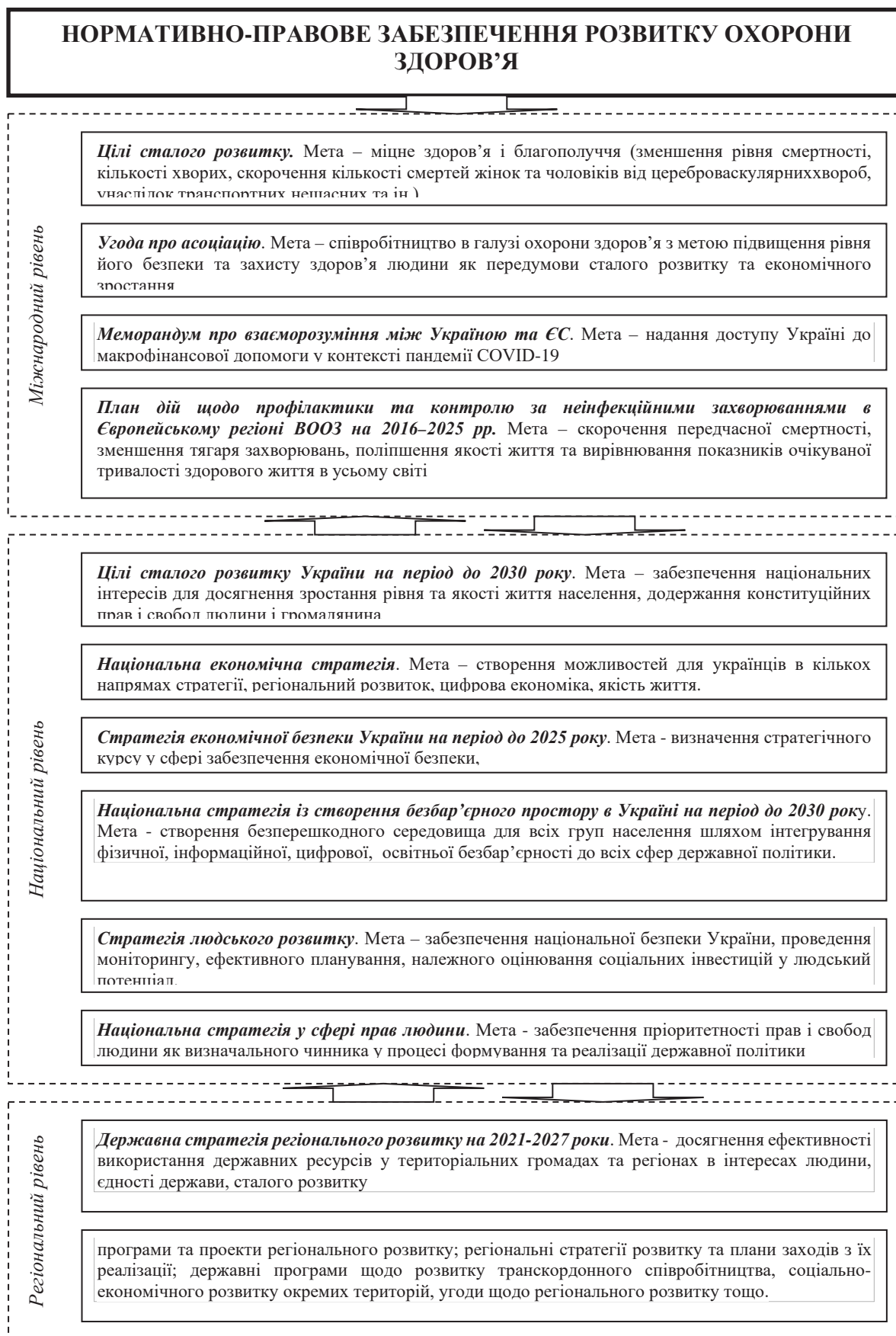

Рис. 2. Нормативно-правове забезпечення розвитку охорони здоров'я України

Список літератури:

1. Сенюта І. Медичне право: право людини на охорону здоров'я : монографія. Львів : Астролябія, 2007. 223 с.
2. Клименко О. Законодавство у сфері охорони здоров'я: перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2012. № 5. С. 128-130.
3. Гладун З. До питання про зміст адміністративно-правових норм у сфері охорони здоров'я населення. *Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія «Юридична»*. 2015. Вип. 2. С. 133-144.
4. Стеценко С. Лекція професора С. Стеценка : Вступ до курсу «Медичне право України». *Право України*. 2011. № № 11-12. С. 120-131.
5. Клименко П. Засади національної стратегії охорони здоров'я України. *Україна. Здоров'я нації*. 2018. № 2. С. 73-82.
6. Орлова Н. С. Механізми державного управління у реформуванні системи охорони здоров'я. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2019. № 6. URL: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2019-6-5377> (дата звернення: 10.05.2022).
7. Попова Т., Орлова Н.С. Концептуальні засади публічно-приватного партнерства в Україні. *Наукові перспективи*. 2021. № 11(17). С. 133-144.
8. Устимчук О. В. Аналіз нормативно-правових засад регулювання сфери надання медичних послуг в Україні. *Аспекти публічного правління*. 2018. Т. 6. № 10. С. 5-13.
9. Правові засади реформування галузі охорони здоров'я: стан, проблеми, перспективи розвитку. Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6764 (дата звернення: 10.05.2022).
10. Ляшко В., Півень Н. Розробка та фінансування регіональних і місцевих програм громадського здоров'я: операційний посібник. URL: https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/Manual_Development%20and%20funding%20of%20regional%20and%20local%20public%20health%20programs_print_210x297%2B3mm.pdf (дата звернення: 10.05.2022).
11. Меморандум про взаєморозуміння між Україною як позичальником та Європейським Союзом як Кредитором. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-20#n2 (дата звернення: 10.05.2022).
12. Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором і Кредитної угоди між Україною як Позичальником та Національним банком України як Агентом Позичальника та Європейським Союзом як Кредитором (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу у сумі до 1 мільярда 200 мільйонів євро): Закон України від 25 серпня 2020 року № 825-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/825-20#n5> (дата звернення: 10.05.2022).
13. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. №179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (дата звернення: 10.05.2022).
14. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 10.05.2022).
15. Про схвалення Стратегії забезпечення біологічної безпеки та біологічного захисту за принципом «єдине здоров'я» на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 р. № 1416-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-zabezpechennya-biologichnoyi-bezpeki-1416-271119> (дата звернення: 10.05.2022).
16. Про схвалення Стратегії розвитку імунoproфілактики та захисту населення від інфекційних хвороб, яким можна запобігти шляхом проведення імунoproфілактики, на період до 2022 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 р. № 1402-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.05.2022).
17. Про схвалення Державної стратегії у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 р. № 1415-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1415-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.05.2022).
18. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF?find=1&text=%D0%BC%D0%BE%D0%B7#w1_1 (дата звернення: 10.05.2022).
19. Про невідкладні заходи щодо забезпечення економічного зростання, стимулювання розвитку регіонів та запобігання корупції: Указ Президента України від 20 вересня 2019 року № 713/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/713/2019#Text> (дата звернення: 10.05.2022).
20. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лютого 2015 року № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 10.05.2022).

21. Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 931. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2022).

**Havrychenko D.H. REGULATORY AND LEGAL MECHANISM
TO ENSURE THE DEVELOPMENT OF HEALTHCARE IN UKRAINE**

The article examines the legal framework for reform and transformation of health care in Ukraine. Theoretical approaches to the classification of health care legislation are summarized (legislation based on international law; national law; legislation on determining the regional specifics of health care response to modern challenges). In line with the key priorities of accelerating the achievement of the Sustainable Development Goals (SDGs), the strategic goals and operational goals of achieving good health and well-being have been identified. The compliance of the CSB with the Association Agreement between Ukraine and the EU has been determined and a system of normative and legal support for the development of health care has been proposed. Based on the systematization of the current legal framework, international (Sustainable Development Goals, Association Agreement, Memorandum of Understanding between Ukraine and the EU, etc.), national (National Economic Strategy, Economic Security Strategy, Barrier-Free Strategy, Strategy human development, the National Strategy in the field of human rights, etc.) and the regional level (State Strategy for Regional Development, strategies, integrated regional programs, sectoral programs, regional programs, regional targeted social programs) systems of regulatory and legal support for health care development. Based on the study of the system of legal support for the development of health care in Ukraine, the principles (protection of human rights, rule of law, good governance, participation of public, business and social partners, integration of policy and governance, use of best available knowledge, prevention principle) and the main strategic vectors (development, security, responsibility) of ensuring high-quality and effective government policy of Ukraine in the field of health care.

Key words: health care, legislative base, normative-legal provision, program, strategy.